

Noordijs 19, bewoningsgeschiedenis 1643-1950

Door Jeanine Otten, beheerder Gemeentearchief Harlingen, 13 september 2019

Vrijwilligers van de Vereniging Oud Harlingen en de beheerder van het Gemeentearchief Harlingen doen sinds geruime tijd onderzoek naar de bewoningsgeschiedenis van panden en hun bewoners in Harlingen door de eeuwen heen. De resultaten zijn zichtbaar op de particuliere websites www.kleinekerkstraat.nl en www.vergetenharlingers.nl. Onderstaande gegevens zijn ontleend aan www.kleinekerkstraat.nl en www.allefriezen.nl

MENNISTENSTREEKJE

Noordijs oostzijde werd vroeger wel het 'Mennistenstreekje' genoemd, vanwege de vele voorname doopsgezinde bewoners in de achttiende en negentiende eeuw. Een Mennist was iemand die de kerkhervormer Menno Simons (1496-1561) aanhing. Op Noordijs 19 hebben door de eeuwen heen ook **doopsgezinden** gewoond.

NOORDIJS 19 ALS ZEEPFABRIEK EN BURGEMEESTERSWONING

In 1766 wordt er voor het eerst een **zeepziederij** genoemd op Noordijs 19.

1794-1825 is er op dit adres de **zeepziederij** van Willem Sandt van Nooten.

Twee keer in de geschiedenis hebben er burgemeesters gewoond op Noordijs 19: Willem Sandt van Nooten (burgemeester 1814-18??) en Nicolaas Simonsz. (burgemeester 1914-1926)

EIGENAARS - BEWONERS NOORDIJS VANAF 1643

In 1643 koopt Wybrant Seerps een huis met lege plaats, zomerhuis en hof met bomen en plantagie aan Noordijs Oostzijde, strekkende oostwaarts tot aan de Zoutsloot, voor 3300 caroliguldens van Foppe Foppes.

In 1672 kopen Jan Foppes en Theunis Foppes, kooplieden, voor 4810 caroliguldens 15 stuivers een heerlijk huis en hof met paardenstal en een huis daar terzijde aangebouwd, met de steeg ten Z. van dat achterhuis, waardoor Freerk Jacobs een vrij in- en uitgang en op- en afslag zal hebben. Ten O. de Zoutsloot, ten W. het Noordijs, ten Z. Freerk Jacobs en de hof van Lammert Claesens, ten N. Eelco Rinnerts en de mouterij. Gekocht van Gerrit van Ammama, commandeur kolonel in het fort Boertange en kapitein over een Compagnie te voet, als vader en voogd over zijn zoon Jochum van Ammama bij wijlen Bennu van Viersen, als erven van Uilkjen van Viersen.

1716 – 1736 reëelkohier

Eigenaar: Teunis Foppes erven

Gebruiker / huurder: Jarig Jacobs [van der Ley]

Opmerking: Jarigh Jacobs [van der Ley] is lidmaat van de **Doopsgezinde Gemeente** Harlingen, gedoopt op belijdenis 31 januari 1711, overleden in 1734.

Jarig Jacobs trouwt voor het Gerecht Harlingen 18 sept 1706 met Attie Theunis, hij overlijdt in 1734 (inschrijving in **Doopsgezinde** Overlijdensboek Harlingen 1734).

1744 – Quotisatiekohier / volkstelling: weduwe van Jarig Jacobs bestaande uit 6 personen, aangeboden capitaal 50 Caroliguldens

1751 – eigenaar: koopman Theunis Jarigs van der Ley

1766 – **Daniel Heinsius x Debora Hartman** kopen voor 18.000 caroliguldens een huis, hof, zomerhuis, stalling en **zeepziederij aan het Noordijs**, strekkende tot aan de Zoutsloot (W. Boothstraat). Ten O. de Zoutsloot, ten W. de straat en diept, ten Z. Allard Scheltinga, ten N. Bente van der Ley. Gekocht van koopman Teunis Jarigs van der Ley. Het is een koop bij redemptie voor de tijd van 3 jaren. Daniel Heinsius trouwt in 1761 met Debora Hartman afkomstig van Amsterdam. In 1769 doen ze belijdenis in de Hervormde Gemeente Harlingen. Debora Heinsius-Hartman is in 1764 en 1770 voogdes van het Stadsweeshuis in Harlingen en staat met een fraai familiewapen op het wapenbord van de Voogden en Voogdessen van het Stads Weeshuis (in Gemeentemuseum het Hannemahuis).

Wapen van Debora Heinsius-Hartman, 1764-1770 (Gemeentemuseum het Hannemahuis)

1781 – 1794 eigenaar is Wybo Jacobs Hanekuik (1756-1830)

Wybo Jacobs Hanekuik (geb Harlingen 3 juni 1756, overl Harlingen 15 februari 1830), getrouwd met Petronella Maria Tetrode (1757-1834) koopt in 1781 het huis, **zeperij**, pakhuis, asklopperij, paardestal, pot-as, loog- en oliebakken, pak- en wagenhuis cum omnibus annexis zoals dat de afgelopen 14 jaren door hen is gehuurd. Gekocht van Bente van der Ley en Jarig van der Ley, kooplieden, ieder voor de helft, voor 14.000 caroliguldens.

Wybo Jacobs Hanekuik is burgemeester van Harlingen in de periode 1823-1830, en overlijdt als burgemeester op 15 februari 1830, wonend op Heiligeweg 60.

1794 – 1821 is het huis eigendom van Willem Sandt van Nooten (1758-1821).

Hij wordt in 1794 wordt voor 1065 caroliguldens eigenaar. Verkoper is advocaat Hof van Friesland Allard Scheltinga als curator van Wybe Jacobs Hanekuyk. Huurder van het pand is Elisabeth Huidekoper.

Willem Sandt van Nooten (geboren Haestrecht 14 juli 1758), komt van Boxtel waar hij drost was. Hij is te Ferwert 13 maart 1791 gehuwd met Titia Johanna Alberda (geb Ferwert 1762, overl Harlingen 1841), hij is *katoenfabriquer* te Harlingen, in 1804 vendumeester van de convooien en licenten te Harlingen, heeft op Noordijs 19 een **zeepziederij (zeepfabriek)**, **levert o.a. zeep aan het Stadsweeshuis**. Heeft twee huisbedienden.

Willem Sandt van Nooten is vanaf 1795 lid van het stadsbestuur Harlingen:

1795 lid van de municipaliteit

1796 lid van het gerecht, lid van de municipaliteit

1804-1806 burgergecommitteerde

1811-1813 lid van de municipale raad

Hij is burgemeester van Harlingen in de periode 1814-18??.

Willem Sandt van Nooten overlijdt in Harlingen op 26 mei 1821.

1832 – kadaster Sectie A nr. 730 Noordijs 19: Titia Johanna Albarda, weduwe van Willem Sandt van Nooten .

1839 – volkstelling: Titia Johanna Albarda 77 jaar, geboren te Ferwerd, vrouw, protestant, weduwe Willem Sandt van Nooten; Agatha Margaretha Sandt van Nooten 42 jaar, geb te Harlingen, vrouw, protestant, ongehuwd; Trijntie Brugsma 42 jaar, geb te Leeuwarden, vrouw, protestant, ongehuwd; Jeltie Jacobi 38 jaar, geb te Embden, protestant, ongehuwd .

1861-1882 wordt Noordijs 19 bewoond door Jan Fontein Tuinhout (Workum 1817-Arnhem 1885), lid firma J. Fontein Tuinhout & Co., steenfabrikanten te Harlingen, lid gemeenteraad Harlingen, lid Kamer van Koophandel, lid Provinciale Staten, Ridder in de order van de Eikenkroon.

Jan Fontein Tuinhout, **doopsgezind**, geb te Workum 1817, zoon van Wybo Tuinhout en Margaretha Fontein, trouwt 26 febr 1843 te Harlingen met Rinske Fontein (1821-1860), dochter van Freerk Jansz Fontein en Igena Hannema. Uit dit huwelijk komt zoon Fredericus Ruardus Fontein Tuinhout (geb 20 mei 1854), deze trouwt in 1902 met Hendrikje Hiemstra, hij laat heel veel geld na voor de oprichting van een Kinderziekenhuis in Harlingen, maar door vruchtgebruik van zijn weduwe die pas in de jaren '50 overlijdt, is het geld veel minder waard, en wordt in plaats van een kinderziekenhuis, een kinderafdeling aan het ziekenhuis gebouwd.

Jan Fontein Tuinhout trouwt voor de tweede keer op 17 april 1863 te Harlingen met Marguerite Louise Regine van Haften. Het echtpaar verhuist 11 november 1882 naar Arnhem. Uit dit huwelijk wordt in 1864 geboren Gerard Adriaan Fontein Tuinhout, die op 17 februari 1881 in de buurt van zijn kostschool in Veur zelfmoord pleegt op de spoorlijn.

Jan Fontein Tuinhout en Rinske Fontein, in 1910 geschilderd door Jan Veth (schilderijen in de Raadzaal Stadhuis Harlingen)

1880 - kadaster Sectie A nr. 2876 D-015 (Noordijs) Jan Fontein Tuinhout woonhuis

1881 – 1943 wordt Noordijs 19 bewoond door Nicolaas Simonsz.

Nicolaas Simonsz (geb Harlingen 28 febr 1854) als zoon van zeehandelaar Hendrik Simonsz en Catharina Kroeger was in zijn jonge jaren boter-exportagent. Hij (Evangelisch-Luthers) trouwde 27 jaar oud te Harlingen op 22 september 1881 met de 22-jarige **doopsgezinde** Catharina Anna Fontein. Zij was dochter van wijlen Freerk Dirk Pieterszn Fontein en wijlen Anna Maria Hannema, kleindochter van vaderszijde van wijlen de echtelieden Dirk Fontein Pieterszn, en Geertruida Adriana Matak; kleindochter van moederszijde van wijlen de echtelieden Sjoerd Hannema en Dina Herdingh. **Het echtpaar ging in 1881 wonen op Noordijs 19.**

Kinderen uit dit huwelijk:

Catharina Anna Simonsz, geb Harlingen 31 juli 1882.

Frits Simonsz, geb Harlingen 25 december 1883, cementfabrikant.

Henri Simonsz, geb Harlingen 28 februari 1886.

Catharina Anna Fontein overleed al snel in op 16 maart 1886, waarschijnlijk ten gevolge van de geboorte van hun derde kind, zoon Henri geboren op 28 februari 1886. Zijn zus Eeke Simonsz (geb 21 aug 1861) kwam in huis wonen om voor de kinderen te zorgen. Nicolaas Simonsz overleed te Harlingen op 1 juni 1943, 89 jaar oud. Eeke Simonsz (overlijdensdatum onbekend) heeft nog tot in de jaren 1950 op Noordijs 19 gewoond. Zij stond vermeld in de telefoonboeken Harlingen 1948 en 1950. Nicolaas Simonsz was **burgemeester van Harlingen 1914-1926, lid Gedeputeerde Staten van Friesland, een van de oprichters van Vereniging voor Vreemdelingen Verkeer (VVV) Harlingen.**

Nicolaas Simonsz, burgemeester van Harlingen 1914-1926 (coll Museum het Hannemahuis)

1948 - telefoonboek E. Simonsz

1950 - telefoonboek Consultatiebur. v. Tuberculose-bestrijding.

Na de Tweede Wereldoorlog stichtte de Friese Groene Kruis-vereniging in Harlingen een **Consultatiebureau voor Tuberculose-bestrijding op Noordijs 19**. In andere Friese steden waren ook consultatiebureaus: Leeuwarden (gesticht 1927), Heerenveen (gesticht 1927), Sneek (gesticht 1927), Drachten en Appelscha. TBC (of vliegende tering zoals de ziekte genoemd werd) was en is nog steeds een besmettelijke longziekte. Tot eind jaren 1960 werden er TBC-spreekuren gehouden op Noordijs 19.

1950 – telefoonboek E. Simonsz

1953 - telefoonboek Consultatiebur. v. T.b.c.-bestrijding